

Hana Synková: Legitimizace a profesionalizace romské nevládní organizace v České Republice. Dizertačná práca. Ústav etnologie FF UK, 2011, 267 strá, český a anglický abstrakt.

Posudok oponenta.

Hned' na úvod svojho posudku musím, pravdepodobne dosť neštandardne, skonštatovať, že predloženú dizertačnú prácu hodnotím vysoko pozitívne a pri jej čítaní som nenašiel zásadnejšie alebo podstatnejšie pripomienky, ktoré by znižovali jej kvalitu.

Samotná práca je delená do 6 samostatných častí a záveru. V prvých troch častiach autorka veľmi kvalitne rozoberá skúmanú tému z pohľadu dostupných dát a literatúry, vývoj jej vlastného prístupu k problematike samotného výskumu (definovanie témy, etické otázky, problematika nezaujatosti a pod.) a v tretej časti veľmi presvedčivo analyzuje vývoj v MVO sektora v Českej republike so zvláštnym zameraním na problematiku MVO špecializujúceho sa na sociálnu oblasť a rómske témy.

Štvrtá až šiesta kapitola je tvorená jej samostatným výskumom v konkrétnej mimovládnej organizácii a procesmi jej zmeny resp. premeny.

Vzhľadom na moju pracovnú a výskumnú skúsenosť z tzv. tretieho sektora personálne mi je bližšia prvá polovica dizertačnej práce, ktoré pojednáva skúmanú problematiku skôr v obecnnejšej rovine, ktorú môže v ďaleko väčšej miere komparovať so skúsenosťou zo Slovenska.

V prvej časti sa autorka venuje problematike vzniku a definovaniu MVO a rezíduami tejto témy v odbornej literatúre. Veľmi správne poukazuje na fakt, že problematika vzniku a fungovania MVO bola dlhodobo za hranicami seriózných antropologických skúmaní. Nemôžem nesúhlasiť s tvrdením autorky, že MVO ktoré sa orientujú na prácu s Rómami, sú z antropologického hľadiska veľmi zaujímavou témou, lebo tieto produkujú okrem iného aj množstvo verejne dostupných textov o tejto skupine, čím významným spôsobom zasahujú do obecného jej vnímania a postojov kompetentných k tejto téme.

Z obcejšie hľadiska, vnímam vyjadrenia autorky práce ako veľmi dobré postrehy, ktorými popisuje obcejšiu realitu MVO sektora v Čechách (ale identické skúsenosti mám aj z prostredia Slovenska). Mám na mysli vyjadrenia typu, že mimovládne organizácie sú často dosť významne prepojene s vládou, lebo sú závislé na financovaní zo strany štátu. To vedie k tomu, že stále viac sa v tejto sfére namiesto idealistov, ktorý pracujú z alebo pre nejakú ideu, objavujú „odborníci“, ktorý sa špecializujú práve na takúto formu „biznisu“ alebo „podnikania“.

Výborný je pokus o popísanie a vysvetlenie mýtov spojených s MVO (takých ako, že MVO najlepšie vie ako riešiť problém, že sú najefektívnejšie a pod.). Pritom ako uvádza autorka (a cituje aj odborné zdroje), mnohé MVO presadzujú často riešenia, ktoré sú výhodnejšie a prijateľnejšie pre donorov ako pre cieľové skupiny.

Dôležitý je aj jazyk MVO, ktorý sa časom rozvinul do špecifickej formy, v rámci ktorých sa používajú „správne“ slovné spojenia, zvraty a pod. Vzniká tak nová forma „literatúry“, ktorá je orientovaná nie na popis reality ale na popis predstav donorov alebo grantových komisií, ktorý túto „literatúru“ radi čítajú a na základe nej aj hodnotia žiadané alebo realizované aktivity.

V druhej kapitole sa autorka venuje veľmi detailne popisu metód výskumu v rámci skúmanej témy. Problém skúmania kultúry s ktorou ste (minimálne priestorovo) veľmi úzko spojený a zároveň táto je v priamej interakcii s kultúrou v rámci ktorej sami žijete, je častou dilemou antropologických výskumov zameraných práve na výskum romistických tém. Skúmanie MVO je v tomto kontexte ešte „problematickejšie“ práve z dôvodu, ktoré autorka popisuje – častá uzavretosť MVO, stráženie si svojho „know how“, terénu, snaha o dodržiavanie etických a profesných pravidiel antropologického výskumu a pod. Vysoko pozitívne vnímam preto detailný popis situácie výskumu, ktorá poukazuje na „neštandardnosť“ podmienok pre „štandardný“ antropologický výskum, avšak to neznamena, že táto situácia by zákonite mala generovať „chybné dáta“. Práve s podobnými problémami som sa osobne stretol v rámci mojich výskumov.

Vysoko pozitívne musím hodnotiť fakt, že realizácia výskumu trvala viac ako päť rokov (od roku 2005 do roku 2010). takto dlhotrvajúci výskum patrí v prostredí antropológie skôr k výnimkám ako pravidlu.

Súhlasím s nepriamym autorkiným konštatovaním, že problematika skúmania tzv. „horúcich alebo neštandardných tém“ a „neštandardných“ podmienkach (napr. skúmanie vládnych politik, MVO sektora, alebo aktuálnych tém, ktoré môžu byť pre mnohých nepríjemnými, alebo môžu byť na/za hrane zákona/noríem, otázky vzťahu výskum vz. priateľstvo so skúmanými a pod.) by si zaslúžilo širšiu odbornú debatu (str. 46).

Tretia kapitola sa detailne venuje situácii vzniku a rozvoju tretieho sektora v Českej republike. Ako človek, ktorý dlhé roky pôsobím v treťom sektore na Slovensku, musím skonštatovať, že procesy, ktoré popisuje autorka sú v mnohých

smeroch veľmi podobné ak nie identické so situáciou v SR a plne vystihujú podstatu popisovaného problému.

V prvej časti sa venuje problematike MVO v obecnej rovine. Následne svoj fókus sústreďuje na MVO v sociálnej oblasti a MVO, ktoré sa orientujú na prácu s Rómami. Veľmi inšpiratívnym je časť venujúca sa procesom de-etnizácie práce, samotných MVO a ich financovania smerom k poskytovaniu sociálnych služieb na základe socio-ekonomického statusu. Samostatnou časťou je aj podkapitola, ktorá sa venuje otázkam spojeným s kreovaním a diskurzom rómskych MVO.

Je veľmi dobré, že v kontexte sledovanej témy autorka nevynechala j situáciu vnímania rómskej témy a prístupu k nej zo strany vlády ČR ako v súčasnej dobe tak aj v minulosti (kapitola 3.3.- 3.4.).

Ak prvé tri kapitoly sa orientovali na obecnjšie roviny sledovanej témy a orientovali sa na publikované a oficiálne dostupné informačné zdroje a literatúru, tak štvrtá kapitola je výsledkom dlhodobého terénneho výskumu. Veľmi dobrý a svojim spôsobom „osviežujúci“ je popis príchodu autorky do skúmanej organizácie a jej následný systematický popis procesov zmien a tejto MVO, prístupov ku klientom, organizačnej štruktúry, písania grantov, vytvárania, plánovania aktivít a pod.

Veľmi pozitívne vnímam detailný popis analýzu transformácie skúmanej MVO od malej MVO takmer rodinného typu až k veľkej organizácii, v ktorej sú zamestnaní niekoľko desiatok pracovníkov.

Ak by som mal hľadať v tejto práci nedostatky veľmi ťažko by som nejaké nachádzal. Jedinou pripomienkou, ktorá ma v tomto kontexte napadá a platí to aj pre prvé kapitoly dizertačnej práce je (a je to skôr „personálne chcenie“ než „systematická pripomienka“), že v prípade jednotlivých analýz a tvrdení by bolo

vhodné uviesť konkrétnejšie údaje a kvalifikačné dáta, ale toto je niečo, čo vychádza viac mimo rámec tejto práce.

Ako už som povedal v úvode, prácu hodnotím veľmi pozitívne a doporučujem ju k obhajobe.

V Prešove, 6.5.2011

Mgr. Alexander Mušinka, PhD.